

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Даниленко Аліна Анатоліївна

УДК

**КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА
ЗВЕРНЕННЯ**

АВТОРЕФЕРАТ

роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
спеціальність 081 «Право»
освітня програма «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., в.о. доцента (б.в.з.)
Каплій О.В.

Рецензент: д.ю.н., професор
Озерський І.В.

Миколаїв– 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Право направляти індивідуальні чи колективні звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк, є не лише конституційним правом людини і громадянина, а й основним каналом зв'язку між громадянином і державою, який сприяє вирішенню та реалізації публічною владою та її посадовими особами соціально-економічних та інших конституційних прав громадян, ефективному реагуванню на рішення їх проблемних питань і дотриманню принципів належного управління в державі.

Водночас загальні економічні, соціальні, політичні, правові та інші чинники призводять до масового невдоволення громадян рівнем життя та забезпеченістю соціально-побутовими потребами, що спонукає їх до звернень до суб'єктів владних повноважень із проханням вирішення життєво-важливих проблемних питань.

На сучасному етапі розвитку суспільства в Україні важливого значення набуває інститут звернення людини і громадянина. Звернення є ефективним чинником прийняття суспільно важливих рішень у будь-якій демократичній країні. Це головний інструмент виявлення та системного аналізу негативних тенденцій, що загрожують стабільному розвитку особистості та суспільства в цілому. За допомогою інституту звернення, кожна особа реалізує закріплене Конституцією України, право на звернення, за яким усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів.

Право на звернення забезпечує можливість відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення, участі в управлінні державними і громадськими справами, впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, установ, підприємств, організацій тощо. Такі звернення можуть стосуватись різних напрямів діяльності суспільства

й держави, але як правило, мають єдину мету – акцентувати увагу відповідних органів і посадових осіб на необхідності розв’язати проблеми, що зачіпають суспільні інтереси чи інтереси конкретної особи.

Отже, право на звернення є важливим конституційно-правовим засобом захисту та однією з організаційно-правових гарантій дотримання прав та свобод людини і громадянина. Тому, виникає необхідність у дослідженні питання про конституційне право людини і громадянина на звернення як одного з найважливіших політичних прав в Україні.

Ступінь дослідженості теми. За радянських часів інституту звернень громадян приділялося багато уваги, але у процесі розгляду звернень громадян основним завданням було не стільки захист прав громадян, скільки забезпечення контролю за державним апаратом. В Україні проблемам звернення громадян, достатньої уваги довгий час не приділялося. Про актуальність зазначеного вище питання свідчить постійна увага до нього, як з боку органів державної влади, так і з боку вітчизняних і зарубіжних науковців і практиків, зокрема: В.Б. Авер’янов, Н.В. Александрова, В.І. Антипов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, А.С. Васильєв, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, І.К. Залюбовська, Р.А.Калюжний, С.П. Кисіль, В.К. Колпаков, В.В. Кравченко, О.О. Мирошніченко, В.Г. Перепелюк, В.І. Полюхович, В.А. Соболев, В.П. Столовий, В.П. Тарануха, М.М. Тищенко, О.О. Чуб, Н.К. Шаптала, В.С. Шапіро, В.О. Шамрай, В.І. Шишкін, В.К. Шкарупа.

В останній час дослідженню проблемам, які були відзначені у роботі, приділяється велика увага як на законодавчому, так і на науковому рівні. Це пов’язано з тим, що конституційне право людини і громадянина на звернення вдосконалюється, шляхом розширення його змісту, зокрема закріплення в законодавстві електронної петиції як особливої форми колективного звернення.

Мета і завдання. Мета дипломної роботи полягає у дослідженні поняття та правового регулювання права на звернення, його основних видів та виявлення проблем, щодо вказаного права. Для її досягнення в дипломній роботі вирішувалися наступні завдання:

надати характеристику поняттю права на звернення людини і громадянина;

визначити правове регулювання конституційного права людини і громадянина на звернення;

охарактеризувати види звернення людини і громадянина, а саме пропозиція (зауваження), заява (клопотання) та скарга;

дослідити електронну петицію як особливу форму колективного звернення, порядок її подання та розгляду;

проаналізувати звернення осіб з порушенням слуху до органів публічної влади як основний засіб реалізації права на інформацію;

визначити проблеми надання адміністративних послуг під час звернення особам з порушенням слуху на прикладі досвіду м. Миколаєва;

дослідити проблеми законодавчого регулювання та забезпечення конституційного права людини і громадянина на звернення.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини, які виникають в процесі реалізації людиною і громадянином конституційного права на звернення.

Предметом дослідження є конституційне право людини і громадянина на звернення.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи складають сукупність філософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів. Серед філософських методів можна назвати діалектичний метод пізнання, що сприяв аналізу конституційного права людини і громадянина на звернення до органів влади знаходиться в органічному зв'язку з нормами національного й міжнародного права, та з юридичною діяльністю держави; метод аналізу та синтезу, за допомогою якого була здійснена наукова класифікація звернень, досліджено порядок їх розгляду. Серед спеціально-наукових використовувався: системний та структурно-функціональний – для встановлення ролі і значення конституційного права людини і громадянина серед інших прав; порівняльно-правовий – для зіставлення юридичних понять, явищ і процесів, визначення їх загальних та спеціальних ознак; формально-логічний – для визначення юридичних понять, категорій, здійснення їх класифікації та інші.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, що викладені у роботі, були оприлюднені у збірниках матеріалів та тез: сучасні моделі HR-менеджменту на публічній службі : збірник тез та метод. Матеріалів, 2020 (м. Миколаїв, збірник матеріалів опубліковано) та на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права», (19 лютого 2021 року, м. Одеса, збірник матеріалів доповідей і тез розміщено на сайті Одеського державного університету внутрішніх справ).

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів та семи підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи становить 106 сторінок, із них основної частини – 94 сторінки, список використаних джерел – 12 сторінок (109 позицій).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, ступінь наукової розробки проблеми дослідження, визначені основна мета і конкретні завдання роботи, її об'єкт і предмет, методологічні, теоретичні та емпіричні основи.

У **Розділі 1 «Загальна характеристика конституційного права назвернення людини і громадянина в Україні: поняття та правове регулювання»** надано характеристику поняттю права на звернення людини і громадянина та встановлено що право на звернення регламентується різноманітними нормативно-правовими актами як національними, так і міжнародними.

Розділ 2 «Види звернень людини і громадянина та порядок їх розгляду» містить чотири підрозділи.

У **підрозділі 2.1 «Пропозиція (зауваження), заява (клопотання) та скарга як види звернень людини і громадянина»** визначено, що забезпечення всебічного розгляду звернень громадян, порушених у них проблем, оперативне їх вирішення, задоволення законних прав та інтересів громадян на сучасному етапі є одним із

пріоритетних завдань державного управління, фактором гарантування суспільно-політичної та економічної стабільності в державі. Запропоновано критерії класифікації конституційного права на звернення.

У підрозділі 2.2 «Електронна петиція як особлива форма колективного звернення» досліджено, що такий інструмент взаємодії влади і суспільства має як свої переваги так і свої недоліки. По-перше, електронні петиції стали популярними, влада запроваджує е-сервіси і дослухається до громадян. Автори петицій стають лідерами громадської думки і формують активні міські спільноти. Однак, законодавче регулювання електронних петицій має ряд неточностей, що потребують усунення. Також залишає бажати кращого в Україні і культура ініціювання петицій, люди не є достатньо обізнаними про цей сервіс. І хоч від запровадження сервісу е-петицій в Україні пройшло чотири роки, простір для вдосконалення ще залишається.

У підрозділі 2.3 «Звернення осіб з порушенням слуху до органів публічної влади як основний засіб реалізації права на інформацію» встановлено, що нечуючі люди відчують труднощі при реалізації права на звернення, мовний бар'єр є найголовнішою перепорою, тому дистанційний зв'язок з використанням додатку «ConnectPRO» або «Сервісу УТОГ» є вкрай важливими задля створення рівних можливостей для осіб з порушенням слуху.

У підрозділі 2.4 «Надання адміністративних послуг під час звернення особами з порушенням слуху: досвід м. Миколаєва» охарактеризовано національне законодавство щодо надання адміністративних послуг особам з порушенням слуху та виявлено неврегульованість їх надання. Теперішній стан справ призводить до унеможливлення отримання самостійно даних послуг. Вважаємо за потрібне запровадити додаток «ConnectPRO» або «Сервіс УТОГ» у всіх ЦНАПах України (в тому числі при використанні скап-зв'язку), зокрема Миколаївській області; проводити навчання жестової мови представниками УТОГ спеціалістам ЦНАП Миколаївської області; організувати курси жестової мови для населення при Департаменті соціального захисту населення Миколаївської облдержадміністрації.

Розділ 3 «Проблеми законодавчого регулювання та забезпечення конституційного права людини і громадянина на звернення» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Прогалини в законодавстві про звернення громадян та шляхи їх вирішення» виділено, що хоча в Україні сформовано суттєву законодавчу базу для роботи зі зверненнями громадян, а органами державної влади всіх рівнів здійснюється забезпечення даної функціональної сфери, все ж таки нормативно-правові й організаційні засади цієї діяльності на сьогоднішній час містять певні прогалини та протиріччя, які потребують негайного вирішення. До таких прогалин та протиріч віднесено: відсутність в законодавстві чіткого визначення поняття «звернення»; закріплення в законодавстві права на звернення лише за громадянами, що є неправильним, так як право на звернення є конституційним правом, яке закріплюється як за людиною, так і за громадянином; проблеми електронних петицій, а саме не передбачено механізму перевірки підписів громадян на підтримку електронної петиції та визначення легальності голосу, відданого на її підтримку, а також не пропонується способу публічного оголошення про підтримку електронної петиції та інші проблеми.

У підрозділі 3.2 «Поняття та зміст забезпечення конституційного права на звернення людини і громадянина» зазначено, що забезпечення конституційного права людини і громадянина на індивідуальне чи колективне звернення – це створення людині і громадянину умов щодо можливості викласти письмово пропозицію чи зауваження, заяву чи клопотання та скаргу або особисто в усній формі звернутися до органу, службової чи посадової особи з пропозицією, клопотанням чи скаргою, здійснення охорони і захисту таких можливостей від ймовірного правопорушення, відновлення порушеного права та відшкодування матеріальних і моральних збитків, завданих правопорушенням.

У підрозділі 3.3 «Забезпечення конституційного права на звернення людини і громадянина суб'єктами громадянського суспільства» зазначено, що до суб'єктів громадянського суспільства, які забезпечують конституційне право людини і громадянина на звернення слід відносити: а) органи, посадових та службових осіб місцевого самоврядування; б) об'єднання громадян (політичні

партії, профспілки, творчі спілки, релігійні організації та інші громадські об'єднання); в) підприємства, установи, організації різних форм власності; г) засоби масової інформації.

Запропоновано з метою удосконалення контрольної функції рад за діяльністю підзвітних їй органів і посадових осіб періодично, не менше одного разу на рік заслуховувати питання забезпечення права на звернення на пленарному засіданні сесії ради.

ВИСНОВКИ

Конституційне право людини і громадянина на звернення є одним із важливих прав, що надає можливість не лише участі в управлінні державними і суспільними справами, а й можливість самостійно захищати свої права та вимагати від зобов'язаних суб'єктів забезпечувати їх здійснення. В результаті проведеного дослідження конституційного права людини і громадянина на звернення можна зробити наступні **висновки і пропозиції**:

У більшості наукових праць при розкритті поняття права на звернення не формулюється загальне поняття «звернення», а його дефініції не розкривають зміст поняття «звернення». Так само і в законодавстві не дається визначення таких понять, як «звернення» та «право на звернення». Законодавець замінює загальне поняття «звернення людини і громадянина» поняттям, що стосується видів звернення. У зв'язку з цим, виникає необхідність запровадження у законодавстві поняття «звернення». Виходячи зі змісту права на звернення, яке закріплено Конституцією України, вважаємо, що звернення, – це можливість особи звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів з метою реалізації та захисту своїх прав та законних інтересів.

Право на звернення регламентується різноманітними нормативно-правовими актами як національними, так і міжнародними. Зокрема, основними міжнародними актами є Загальна декларація прав людини, Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт

про громадянські і політичні права та Хартія основних прав Європейського Союзу та інші. Основними законодавчими актами, що регулюють право на звернення є Конституція України, Закон України «Про звернення громадян», Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування», Указ Президента України «Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України» та інші.

Закон про звернення нормативно закріплює поняття основних видів звернення, а саме у ст. 3 визначається, що *пропозицією (зауваженням)* є звернення громадян, де висловлюються порада, рекомендація щодо діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування; *заявою (клопотанням)* є звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів. Клопотання визначається як письмове звернення з проханням про визнання за особою відповідного статусу, прав чи свобод тощо; *скаргою* є звернення з вимогою про поновлення порушених прав і захист законних інтересів громадян.

Слід зазначити, що організація роботи зі зверненнями громадян є одним із пріоритетних напрямів діяльності всіх без винятку органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні. Ефективність і спроможність держави також залежить від правильного функціонування адміністративно-правових механізмів реалізації й захисту прав громадян, від чіткого й ефективного реагування влади на звернення громадян. Крім того, забезпечення всебічного розгляду звернень громадян, порушених у них проблем, оперативне їх вирішення, задоволення законних прав та інтересів громадян на сучасному етапі є одним із пріоритетних завдань державного управління, фактором гарантування суспільно-політичної та економічної стабільності в державі.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Класифікатора звернень громадян» від 21 лютого 2018 р. № 94 відбулись наступні зміни:

1) категорія авторів звернення доповнилась ще однією – «ветеран військової служби»;

2) категорія соціального стану авторів звернень доповнилась такими, як «пенсіонер з числа військовослужбовців», «журналіст».

3) розширився та змінився перелік основних питань, що піднімаються у зверненнях громадян. Зміни, які були внесені постановою № 94, є важливими для аналізу та систематизації звернень громадян, що у свою чергу дозволяє оперативно на них реагувати та вирішувати питання, порушені у зверненнях громадян.

Закон України «Про звернення громадян» є своєрідною гарантією захисту прав і законних інтересів громадян, а також їх відновлення у разі порушення. Крім того, також одним із звернень громадян можна розглядати запит на інформацію. Відповідно до ст. 19 Закону України «Про доступ до публічної інформації» запит на інформацію – це це прохання особи до розпорядника інформації надати публічну інформацію, що знаходиться у його володінні». Окрім того, особа може звернутися із відповідним запитом за інформацією незалежно від того, стосується ця інформація її особисто чи ні, без пояснення причини подання запиту. Запит на інформацію може бути поданим в усній чи письмовій формі, а також подаватися факсом, електронною поштою чи телефоном. Окрім того, запит може бути як індивідуальним, так і колективним.

Запропоновано такі критерії класифікації конституційного права на звернення: 1) залежно від їх предмета (із суспільно значущих; публічних питань; з особистих питань); 2) за суб'єктом (індивідуальне; колективне); 3) за формою (усне; письмове) та інші.

Визначення терміну «електронна петиція» в законодавстві не дається, а Закон про звернення зазначає лише адресати, зміст, порядок подання електронної петиції та її розгляд тощо. Таким чином, беручи загальне визначення терміну «петиція», під *електронною петицією* слід розуміти особливу форму колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування, яка подається та розглядається в порядку, передбаченому Законом про звернення.

Закон відмежовує електронну петицію від інших видів звернень, зазначаючи, що це «особлива форма колективного звернення». Так, як людина і громадянин звертаються до відповідних органів з електронною петицією через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції.

Така форма звернення є важливим кроком на шляху побудови відкритого суспільства й відповідних органів держави для громадян, свободою вираження особистої думки та має спрощений порядок розгляду. Електронні петиції – це один з інструментів електронної демократії. Він має допомогти в ефективній взаємодії влади і суспільства. Такий механізм спрямовано на забезпечення розширення можливостей реалізації права людини і громадянина на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, передбаченого Конституцією України, із застосуванням ефективних новітніх методів, зокрема шляхом електронної петиції, яка сприятиме економії часових та матеріальних ресурсів уповноважених органів та осіб, що звертаються, увільненню державних службовців та посадових осіб від рутинної роботи, пов'язаної з паперовим оформленням відповідей на звернення, а відтак, зростанню довіри населення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб.

Підтримана пропозиція щодо розробки механізм обміну інформації між авторами петиції та державними органами. Так як існуючий сервіс е-петицій не дає підписантам технічної можливості контактувати між собою, варто створити якийсь чат або ж сайт, де підписанти могли б обмінюватись своїми думками; створення спеціального комітету чи координаційний центр, що оброблятиме е-петиції; забезпечення додаткових критеріїв прийнятності е-петицій для опублікування. Слід розглянути можливість впровадження суворіших критеріїв прийнятності відповідно до міжнародних практик та перевіряти перед публікацією запиту, чи відповідає він суспільному інтересу; проведення навчання для громадян та органів влади; прийняття Закону України «Про електронні петиції» в якому будуть норми, що регулюватимуть і процес подачі, і процес розгляду електронних петицій, в якому буде роз'яснено повноваження органів

державної влади відносно електронних петицій, в якому будуть вирішені усі зазначені проблеми.

Отже, такий інструмент взаємодії влади і суспільства має як свої переваги так і свої недоліки. По-перше, електронні петиції стали популярними, влада запроваджує е-сервіси і дослухається до громадян. Автори петицій стають лідерами громадської думки і формують активні міські спільноти. Однак, законодавче регулювання електронних петицій має ряд неточностей, що потребують усунення. Також залишає бажати кращого в Україні і культура ініціювання петицій, люди не є достатньо обізнаними про цей сервіс. І хоч від запровадження сервісу е-петицій в Україні пройшло чотири роки, простір для вдосконалення залишається.

Хоча в Україні сформовано суттєву законодавчу базу для роботи зі зверненнями громадян, а органами державної влади всіх рівнів здійснюється забезпечення даної функціональної сфери, все ж таки нормативно-правові й організаційні засади цієї діяльності на сьогоднішній час містять певні прогалини та протиріччя, які потребують негайного вирішення. Відповідно, до таких прогалин та протиріч можна віднести, відсутність в законодавстві чіткого визначення поняттю «звернення»; закріплення в законодавстві права на звернення лише за громадянами, що є неправильним, так як право на звернення є конституційним правом, яке закріплюється як за людиною, так і за громадянином; проблеми електронних петицій, а саме не передбачено механізму перевірки підписів громадян на підтримку електронної петиції та визначення легальності голосу, відданого на її підтримку, а також не пропонується способу публічного оголошення про підтримку електронної петиції та інші проблеми.

Виходячи з положень Закону про звернення, визначено, що громадяни при розгляді своїх звернень, наділяються певними правами як тими можливостями, які вони можуть здійснювати під час самого розгляду. На нашу думку, певні права не реалізуються в повній мірі, що є порушенням. Наприклад, таке право як бути присутнім при розгляді заяви чи скарги є найменш реалізованим на практиці. Також, може бути порушено таке право людини і громадянина, як право користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу,

організації, яка здійснює правозахисну функцію, шляхом не повідомлення особі про таку можливість.

Забезпечення конституційного права людини і громадянина на індивідуальне чи колективне звернення – це створення людині і громадянину умов щодо можливості викласти письмово пропозицію чи зауваження, заяву чи клопотання та скаргу або особисто в усній формі звернутися до органу, службової чи посадової особи з пропозицією, клопотанням чи скаргою, здійснення охорони і захисту таких можливостей від ймовірного правопорушення, відновлення порушеного права та відшкодування матеріальних і моральних збитків, завданих правопорушенням.

Слід вказати наступні недоліки правового регулювання інституту звернення громадян, вирішення яких запобігатиме подальшому порушенню прав і законних інтересів громадян:

- 1) існує необхідність посилити відповідальність посадових осіб за порушення законодавства у сфері забезпечення конституційного права громадян на звернення, передбачивши встановлення чітких та суворих санкцій за перешкоджання здійсненню права громадян на звернення до органів влади й роботі таких органів з розгляду звернень громадян, переслідування громадян у зв'язку з їхніми зверненнями до органів влади й до відповідних посадових осіб, незаконне використання або поширення відомостей про приватне життя громадян, що стали відомими у зв'язку зі зверненнями останніх у владні структури;

- 2) необхідно добиватися прозорості всієї системи роботи зі зверненнями з використанням сучасних інформаційних технологій, зокрема над-силати звернення в електронній формі;

- 3) доручення органам державної влади та місцевого самоврядування щодо поліпшення роботи зі зверненнями громадян, поданими у формі пропозицій, які є механізмом безпосередньої участі громадян у державному управлінні, у вирішенні загальносуспільних справ та питань місцевого значення, можливість активного впливу громадянина на розробку та здійснення державної політики.

На теперішній час практично в усіх центральних та місцевих органах виконавчої влади, місцевого самоврядування функціонують спеціальні структурні підрозділи по роботі зі зверненнями громадян, на Інтернет-сторінках яких подається інформація про розгляд звернень громадян, графіки особистого прийому, аналітичні довідки тощо. В обласних державних адміністраціях створено комісії з питань розгляду звернень громадян. Крім того, існує графік проведення «днів контролю» результатів виконання звернень громадян. Досить популярними є «гарячі лінії», які дозволяють безпосередньо дізнатися інформацію та відповіді на ті чи інші питання.

Здійснення парламентського контролю за дотриманням права на звернення дає змогу стверджувати, що чинний Закон України «Про звернення громадян» потребує внесення до нього відповідних змін і доповнень, зокрема, в частині порядку розгляду звернень юридичних осіб до суб'єктів владних повноважень та розгляду звернень громадян, що носять сутяжницький характері спрямовані виключно на внесення деструктиву в роботу державних органів, органів місцевого самоврядування, а також обумовлюються мотивами заподіяння незручностей шляхом залучення якомога більше людських та матеріальних ресурсів, що призводить до обмеження права інших заявників на належний та своєчасний розгляд їх звернень.

Потребує деталізації словосполучення «інше порушення Закону України «Про звернення громадян» в частині сьомій статті 212-3 КУпАП, шляхом віднесення до таких порушень, наприклад, направлення скарг для розгляду тим органам або посадовим особам, дії чи рішення яких оскаржуються, або порушення строку пересилання звернень громадян за належністю іншим уповноваженим органам, зловживання правом на звернення тощо. Відсутність деталізації у вказаному положенні цього Кодексу дає можливість для вільного визначення тих чи інших порушень вимог зазначеного Закону.

Таким чином, існує необхідність посилити адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність посадовців за протиправні дії чи бездіяльність, які

унеможливлують нормальне врегулювання відносин у сфері подання, розгляду та вирішення звернень громадян.

До суб'єктів громадянського суспільства, які забезпечують конституційне право людини і громадянина на звернення слід відносити: а) органи, посадових та службових осіб місцевого самоврядування; б) об'єднання громадян (політичні партії, профспілки, творчі спілки, релігійні організації та інші громадські об'єднання); в) підприємства, установи, організації різних форм власності; г) засоби масової інформації.

Пропонується з метою удосконалення контрольної функції рад за діяльністю підзвітних їй органів і посадових осіб періодично, не менше одного разу на рік заслуховувати питання забезпечення права на звернення на пленарному засіданні сесії ради. У м. Миколаєві з метою забезпечення реалізації та гарантування закріплених Конституцією України права на звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування (ст. 40 Конституції України), права громадян на участь в управлінні державними справами, а також підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування зі зверненнями громадян, ураховуючи необхідність об'єктивного, всебічного і вчасного розгляду звернень громадян, відповідно до вимог законодавства України розпорядженням Миколаївського міського голови від 26 лютого 2020 р. було посилено контроль щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права громадян на звернення до органів місцевого самоврядування.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Каплій О., Даниленко А. Надання адміністративних послуг публічними службовцями особам з порушеннями слуху. *Сучасні моделі HR-менеджменту на публічній службі* : збірник тез та метод. матеріалів / за ред. Н. Лапшиної, Н. Деркач. Миколаїв : ФОП Швець В. М. 2020. С. 20–23.

2. Каплій О., Даниленко А. Звернення осіб з порушенням слуху до органів публічної влади як основний засіб реалізації права на інформацію. Міжнародна

науково-практична інтернет-конференція «Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток національного права», м. Одеса, 19 лютого 2021 р. / редкол. В.П. Маковій та ін. Одеса, ОДУВС, 2021. 186 с.

АНОТАЦІЯ

Даниленко А.А. Конституційне право людини і громадянина на звернення. – Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 081 «Право». – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.

Дипломну роботу присвячено дослідженню проблем, які стосуються конституційного права людини і громадянина на звернення. Надано характеристику поняттю права на звернення людини і громадянина. Визначено правове регулювання конституційного права людини і громадянина на звернення. Охарактеризовано види звернення людини і громадянина, а саме пропозиція (зауваження), заява (клопотання) та скарга. Досліджено електронну петицію як особливу форму колективного звернення, порядок її подання та розгляду. Проаналізовано звернення осіб з порушенням слуху до органів публічної влади як основний засіб реалізації права на інформацію. Визначено проблеми надання адміністративних послуг під час звернення особам з порушенням слуху на прикладі досвіду м. Миколаєва. Досліджено проблеми законодавчого регулювання та забезпечення конституційного права людини і громадянина на звернення.

Ключові слова: скарга, петиція, звернення, інформаційний запит, особи з порушенням слуху, жестомовні особи, адміністративні послуги, публічна служба, право на звернення, забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

SUMMARY

Danilenko A.A. The constitutional right of man and citizen to appeal. – Work for the degree of "Master" in the specialty 081 "Law". – Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2021.

Thesis is devoted to the study of problems related to the constitutional right of man and citizen to appeal. The characteristic of the concept of the right to the address of the person and the citizen is given. The legal regulation of the constitutional right of a person and a citizen to appeal is determined. The types of treatment of a person and a citizen are described, namely a proposal (remark), a statement (petition) and a complaint. The electronic petition as a special form of collective appeal, the order of its submission and consideration is investigated. The appeal of persons with hearing impairment to public authorities as the main means of exercising the right to information is analyzed. Problems of rendering of administrative services during the address to persons with hearing impairment on an example of experience of Nikolaev are defined. The problems of legislative regulation and ensuring the constitutional right of a person and a citizen to appeal have been studied.

Keywords: complaint, petition, appeal, information request, persons with hearing impairment, sign language, administrative services, public service, right to appeal, ensuring human and civil rights and freedoms.